

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 21 lutego 2024 r.

Pozycja 23

POSTANOWIENIE

z dnia 27 kwietnia 2023 r.

Sygn. akt Ts 91/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Krystyna Pawłowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej [...] Sp. z o.o. z siedzibą w T. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.) z art. 45 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,
- 2) art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) w zakresie, w jakim „przyjmuje się, że stanowi on delegację do stosowania w toku wskazanego w nim postępowania przepisów Ustawy Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz. U. 1964 Nr 43 poz. 296) oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005 Nr 167 poz. 1398)”, z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 7 oraz art. 79 ust. 1 w związku z art. 7 Konstytucji,
- 3) art. 117 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.), w zakresie zwrotu „fizyczna”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji,
- 4) art. 117 § 3 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji,
- 5) art. 398²³ ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, w zakresie zwrotu „jako sąd drugiej instancji”, z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 6) art. 118 § 5 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego z art. 32 ust. 1 i 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 79 ust. 1, art. 79 ust. 1 w związku z art. 7 oraz art. 79 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji,
- 7) art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, ze zm.) w zakresie, w jakim „nie obejmuje on ochroną «prawa do Sądu» określonego w Art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz Art. 79 ust. 1 Konstytu-

cji”, z art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 31 ust. 2 zdanie pierwsze w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 oraz art. 79 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 25 kwietnia 2022 r. (data nadania), [...] Sp. z o.o. z siedzibą w T. (dalej: skarżąca) – reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru – wystąpiła z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia w związku z następującym stanem faktycznym:

1.1. Wyrokiem z 8 września 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w K. oddalił powództwo skarżącego o zapłatę. Apelacja od tego orzeczenia została oddalona przez Sąd Okręgowy w K. w wyroku z 6 września 2021 r. (sygn. akt [...]).

1.2. W związku z orzeczeniem sądu drugiej instancji skarżąca wystąpiła o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu do sporządzenia i wniesienia:

– skargi do Sądu Najwyższego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;

– skargi konstytucyjnej do Trybunału Konstytucyjnego.

Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w K., postanowieniem z 16 lutego 2022 r. (sygn. akt [...]), ustanowił dla skarżącej pełnomocnika z urzędu odnośnie do skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Z kolei referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w T., postanowieniem z 31 stycznia 2022 r. (sygn. akt [...]), oddalił wniosek o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej; orzeczenie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Rejonowego w T. z 30 marca 2022 r. (sygn. akt [...]).

2. Zdaniem skarżącej kwestionowane przepisy naruszają powołane przez nią regulacje konstytucyjne, gdyż – odpowiednio:

– umożliwiają zmianę składu orzekającego sądu cywilnego z trzech sędziów na jednego po wszczęciu postępowania – art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.);

– ograniczają uzyskanie ochrony w postaci skargi konstytucyjnej poprzez ograniczenie prawa ubogich – art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) oraz art. 117 § 2 i 3 i art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.; dalej: k.p.c.);

– nieprawidłowo kształtują system kontroli orzeczeń referendarza sądowego (art. 398²³ k.p.c.);

– nie zapewniają ochrony prawa do sądu, które – zdaniem skarżącej – jest dobrem osobistym (art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.c.).

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 2022 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącej 11 lipca 2022 r.) skarżąca została wezwana do poinformowania, czy od któregośkolwiek wskazanego w skardze konstytucyjnej ostatecznego orzeczenia został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

W sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału 18 lipca 2022 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżąca poinformowała, że od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 6 września 2021 r. (sygn. akt [...]) została wniesiona skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem tego orzeczenia.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 20 lutego 2023 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącej 27 lutego 2023 r.) skarżąca została wezwana do usunięcia braku formalnego skargi konstytucyjnej przez wyjaśnienie, w jakim zakresie podstawę postanowienia referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w T. z 31 stycznia 2022 r. (sygn. akt [...]) oraz postanowienia Sądu Rejonowego w T. z 30 marca 2022 r. (sygn. akt [...]) stanowiły:

- a) art. 117 § 2 oraz art. 118 § 5 k.p.c.,
- b) art. 23 k.c.

W sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału 6 marca 2023 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżąca podniosła, że „w skutek szykanowania jej przez normę prawną Art.117 § 2 Ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. Ustawy Kodeks Postępowania Cywilnego, która wyklucza skarżącą z zakresu beneficjentów tegoż przepisu poprzez użycie zaskarżonego zwrotu «fizyczna» – nie mogła skutecznie domagać się rozpoznania jej wniosku w sposób jednakowy z innymi osobami wnoszącymi o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Ustawodawca ustalił bowiem odmienne, a w ocenie skarżącej «gorsze» i dyskryminujące skarżącą przepisy regulujące podstawy faktyczne w jakich może skarżąca domagać się ustanowienia pełnomocnika. (...)

Natomiast Art. 118 § 5 Ustawy Kodeks Postępowania Cywilnego był przedmiotem rozważań zawartych w uzasadnieniu Wyroku z dnia 8 września 2017 r. Sygn. akt [...] oraz Wyroku z dnia 6 września 2021 r. Sygn. Akt [...] w którym oddalono apelację skarżącej. W istocie rzeczy przepis ten stanowił więc podstawę faktyczną w/w orzeczeń, podobnie jak norma Art. 23 KC” (k. 100-101 akt o sygn. Ts 91/22 – z zachowaniem oryginalnej pisowni).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

Stosownie do art. 61 ust. 4 u.o.t.p.TK Trybunał odmawia nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej, jeżeli:

- nie spełnia ona wymogów określonych w ustawie i usunięcie braków nie jest możliwe (pkt 1);
- braki, o których mowa w art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK, nie zostały usunięte w terminie (pkt 2);
- jest ona oczywiście bezzasadna (pkt 3).

2. W niniejszej sprawie podmiotem inicjującym postępowanie jest osoba prawna – spółka kapitałowa.

3. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego w obecnym składzie nadanie dalszego biegu skardze konstytucyjnej jest niedopuszczalne.

Artykuł 79 ust. 1 obowiązującej Konstytucji stanowi, co następuje:

„Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji”.

Cytowany przepis znajduje się w rozdziale II Konstytucji, zatytułowanym: „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela”. Tym samym – zachowując konsekwencję terminologiczną – zaimiek „każdy”, użyty w art. 79 ust. 1 Konstytucji, należy rozumieć jako „każdy człowiek i obywatel”. Rozszerzanie zaimka „każdy” na osoby prawne lub inne podmioty niebędące „człowiekiem i obywatelem”, zgodnie z dyrektywą wykładni systemowej Konstytucji, jest nieuprawnione.

Trybunał w obecnym składzie ma świadomość tego, że w orzecznictwie sądowokonstytucyjnym od 1997 r. utrwaliło się rozszerzające rozumienie wspomnianego zaimka „każdy” – jako obejmującego nie tylko osoby fizyczne, ale także i osoby prawne; nie towarzyszy jednakże temu stanowisku wnikliwsze uzasadnienie prawne. Co więcej, problem ten nigdy nie był przedmiotem głębszej analizy Trybunału Konstytucyjnego. Przyznanie legitymacji skargowej podmiotom niemającym statusu „człowieka i obywatela” następowało niejako „automatycznie”, tytułem wcześniejszej praktyki orzeczniczej.

Orzekając w sprawie analizowanej skargi konstytucyjnej, w której skarżącą jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Trybunał nie podziela stanowiska (prezentowanego we wcześniejszych orzeczeniach – w szczególności w wyroku z 24 lutego 1999 r., sygn. SK 4/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 24), że podmiotem uprawnionym do wniesienia skargi jest nie tylko osoba fizyczna, ale także i osoba prawna. Zaimiek „każdy” – ze względu na tytuł rozdziału II Konstytucji – rozumieć bowiem należy jako „każdego człowieka” (por.: *Słownik języka polskiego*, t. 2, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, Warszawa 1902, s. 309; *Słownik języka polskiego PWN*, t. 1, red. M. Szymczak, Warszawa 1984, s. 906; *Mały słownik języka polskiego PWN*, red. E. Sobol, Warszawa 1999, s. 305). Nie jest przy tym argumentem prawnym okoliczność utylitarna, że rozszerzająca wykładnia art. 79 ust. 1 Konstytucji uzasadniona jest tym, iż szerokie rozumienie zaimka „każdy” „pozwała np. na nadanie dalszego biegu skardze konstytucyjnej wniesionej nie tylko przez osobę fizyczną, ale także przez osobę prawną” (tak w wyroku w sprawie SK 4/98). Nie sposób przy tej okazji nie zauważyć, że w obowiązującej Konstytucji brak jest analogicznych do przewidzianych dla „człowieka i obywatela” procedur, które w zbliżony sposób pozwalałyby na ochronę praw podmiotów zbiorowych. Nie jest jednak dobrym rozwiązaniem w tej sytuacji włączanie niejako „na siłę” podmiotów zbiorowych w procedury przewidziane dla „człowieka i obywatela”. Oznaczałoby to w praktyce pozakonstytucyjne przyznanie tym podmiotom zbiorowym *de facto* praw i wolności zastrzeżonych konstytucyjnie tylko dla „człowieka i obywatela”.

W tym stanie rzeczy – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK – należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.